

Användningen av och efterfrågan på AI-baserade tolkverktyg i Sverige

Magnus Dahnberg

Tolk- och översättarinstitutet (TÖI)
Stockholms universitet
magnus.dahnberg@su.se

Sammanfattning

I denna intervjustudie undersöks hur några företrädare för den svenska tolkbranschen ser på AI-baserade verktyg för tolkning i offentlig sektor i Sverige. Sju personer verksamma inom tolkbranschen intervjuades i början av 2024 och intervjumaterialet har analyserats tematiskt. Resultatet visar bland annat att intervjupersonerna anser att det finns ganska gott om AI-baserade tolkningsverktyg på marknaden men att dessa troligen inte används i någon större utsträckning. Flera tror att AI-baserad maskintolkning på sikt kommer att ersätta mänskliga tolkar, medan andra tror att de mänskliga tolkarna kommer att finnas kvar i betydande grad.

Nyckelord: CAI-verktyg, AI-baserade tolkverktyg, maskintolkning, tolkning i offentlig sektor, språkföretag

Abstract

This interview study examines how some representatives of the Swedish interpreting industry view AI-based tools for interpreting in the public sector in Sweden. Seven people working in the interpreting industry were interviewed at the beginning of 2024 and the interview material has been analysed thematically. The results show, among other things, that the interviewees believe that there are quite a lot of AI-based interpretation tools on the market, but that these probably are not used to any great extent. Some of them believe that AI-based machine interpreting will eventually replace human interpreters, while others believe that human interpreters will remain to a significant extent.

Key words: CAI tools, AI-based interpreting tools, machine interpreting, public service interpreting, language providers

Inledning

Samtidigt som utvecklingen av maskintolkning tar fart (Fantinuoli, 2023), och forskningen har börjat studera hur datorstödda tolkverktyg påverkar tolkarnas arbete (Wang & Wang, 2019), saknas forskning om i vilken utsträckning branschen idag tillhandahåller AI-baserade tolkverktyg för tolkar inom offentlig sektor i Sverige, och hur branschen påverkas av utvecklingen av maskintolkning. I föreliggande intervjustudie undersöks situationen inom tolkbranschen i Sverige, vilket AI-baserat stöd som finns tillgängligt idag och vad som efterfrågas av tolkar, språkföretag och tolkanvändare. Studien undersöker även vilka förhoppningar eller farhågor som branschen har kring AI-stöd vid tolkning.

Med *AI-baserade tolkverktyg* avses här sådana CAI-verktyg (*Computer Assisted Interpreting tools*, datorbaserade verktyg för tolkning, se Prandi, 2025) som åtminstone i någon utsträckning bygger på användning av artificiell intelligens. Det gäller dels sådana program och appar som är tänkta att på olika sätt underlätta tolkarnas arbete, dels sådana som utför maskintolkning och därmed är tänkta att ersätta tolkars arbete med maskinella

lösningar. Under intervjuerna framkom det dock att det framför allt är maskintolkning som intervjupersonerna förknippar med AI-lösningar, medan den förstnämnda typen av program och appar ses som en del av sådana digitala verktyg som redan har funnits i branschen under några år (se vidare avsnittet *Analys och resultat*).

Forskningsfrågorna för studien är tre, och avser samtliga i första hand tolkning i talade språk i offentlig sektor i Sverige:

1. Vilka AI-baserade tolkningsverktyg används inom den svenska tolkbranschen idag?
2. Vilka AI-baserade tolkningsverktyg efterfrågas?
3. Hur ser man i branschen på framtiden för tolkarna och för AI-baserade tolkningsverktyg?

Studien bygger på 7 intervjuer, genomförda i Sverige under perioden februari–april 2024, med framför allt chefer och handläggare inom språkbranschen. Fyra av intervjupersonerna är företrädare för större privata språkföretag, två är företrädare för offentliga tolkförmedlingar och en person är tolk. Resultatet ger åtminstone början till en bild av läget i den svenska tolkbranschen, både vad gäller den nuvarande utvecklingen av AI-baserat tolkstöd och hur uppfattningen ser ut om vad som behövs och vad som förväntas i framtiden.

Bakgrund

Tekniska lösningar av skilda slag har vuxit fram inom olika typer av tolkningssituationer under längre tid (Braun m.fl., 2023). Det har gällt allt från utrustning för simultantolkning vid konferenser eller i domstol över telefontolkning och bildtelefoni till videotolkning via mötesverktyg som Zoom eller Teams. Idag pågår en snabb utveckling av tolkningsverktyg som bygger på artificiell intelligens (AI) – både sådana som är tänkta att underlätta tolkarnas arbete eller utbildningen av tolkar och sådana som är tänkta att ersätta dagens tolkar med maskinella lösningar (t.ex. Go m.fl., 2023; Prandi, 2025; Fantinuoli, 2023; 2025). Maskintolkning sker idag med vad man kallar kaskadsystem (eng. *cascading systems*, Fantinuoli, 2025) innehållande röstigenkänning, maskinöversättning och talsyntes som separata processer och som alltid inkluderar skriftspråk (ibid.). När det gäller tolkning i offentlig sektor, som omfattar bland annat vård, socialtjänst och rättsväsende, använder man sig idag mycket av tolkning på distans via telefon eller digitala mötesverktyg, även om användningen varierar från land till land. Generellt märks i flera länder en viss tveksamhet inför sådana AI-lösningar som ersätter mänskliga tolkar i offentlig sektor med maskinella – detta med hänsyn till såväl kvaliteten på tolkningen som etiska aspekter (de Boe, 2025; Devaux, 2025).

I Sverige beräknas mellan 5000 och 6000 personer vara verksamma på deltid eller heltid som tolkar i talade språk i offentlig sektor, en bransch som omsätter totalt cirka två miljarder kronor per år räknat över hela landet (Tolkutredningen, 2018). Marknaden är avreglerad, och tolktjänster, eller tolkförmedlingstjänster, för offentlig sektor införskaffas genom offentlig upphandling där privata språkföretag deltar (ibid.). Ett antal regioner har istället organiserat egna strukturer för tillhandahållande av tolktjänster (ibid.), här kallade offentliga tolkförmedlingar. De allra flesta av tolkarna är frilansare, anslutna till ett eller flera språkföretag som erbjuder tolkförmedlingstjänster, eller till en offentlig tolkförmedling. Många av tolkarna är utbildade vid högskola eller folkhögskola och har blivit auktoriserade och fått specialistkompetens vid tillsynsmyndigheten Kammarkollegiet. Majoriteten av tolkarna saknar dock ännu formell tolkutbildning och auktorisation (Tiseliuss & Bani-Shoraka, 2025). Även om det finns en uppfattning i t.ex. vården om att kommunikationen fungerar bäst

med professionella tolkar (Granhagen Jungner m.fl., 2019), händer det att istället att barn eller andra familjemedlemmar engageras som språkstöd (Gustafsson m.fl., 2022). Detta handlar alltså om en avreglerad bransch med en majoritet av frilansande uppdragstagare och en mycket varierad utbildningsnivå och kompetens gällande tolkprofessionen.

Material och metod

Här beskrivs det undersökta materialet samt metoden för datainsamling och analys. Materialet utgörs av videoinspelningar och samtalsanteckningar. Metoden för datainsamling är semistrukturerade intervjuer, och analysmetoden är tematisk analys.

Material

Materialet för studien består av sju videoinspelade intervjuer, gjorda i mötesverktyget Zoom under perioden februari–april 2024, samt av sju Wordfiler med anteckningar från intervjuerna. Inspe­lingarnas totala längd är 4 tim 2 min 23 sek fördelat enligt följande:

1. 40 min 33 sek
2. 32 min 27 sek
3. 33 min 51 sek
4. 31 min 22 sek
5. 31 min 15 sek
6. 20 min 46 sek
7. 52 min 09 sek

I inspelning nr 1–5 och 7 syns och hörs både intervjuaren och den intervjuade i bild. I inspelning nr 6 syns och hörs intervjuaren, medan den intervjuade enbart hörs. De intervjuade är verksamma inom tolkbranschen i offentlig sektor i Sverige. Av dessa är fyra företrädare för större privata språkföretag, två är företrädare för stora offentliga tolkförmedlingar och en person är tolk. Anteckningar gjordes fortlöpande under de pågående intervjuerna med ett undantag. Undantaget var inspelning nummer 4 där ljudet under intervjun var bristfälligt, vilket gjorde att det inte gick att ha fokus även på att anteckna under intervjun.

Anteckningarna för intervju nummer 4 är därför gjorda ur minnet omedelbart efter intervjun.

I samtliga fall har det varit möjligt att gå tillbaka till inspelningarna och kontrollera eventuella tveksamheter i efterhand.

Metod

Metod för datainsamling. Vald metod för datainsamling i enlighet med studiens syfte är semistrukturerade intervjuer, vilka har gjorts via mötesverktyget Zoom med personer verksamma i tolkbranschen gällande tolkning i offentlig sektor i Sverige. Urvalet av personer att intervjua har skett genom först sökningar i öppna källor, nämligen Kammarkollegiets tolkregister, Tolksservicerådets hemsida och Språkföretagens hemsida, och därefter riktade förfrågningar per mejl. Totalt tillfrågades 17 personer om deltagande. Några svarade inte på förfrågan, andra tackade nej eller hänvisade vidare till en kollega. Totalt var det 7 personer som tackade ja och blev intervjuade. För studiens syfte hade ett större antal intervjuade tolkar än vad som nu blivit fallet (endast en) varit ändamålsenligt, men eftersom tiden för studiens genomförande var relativt kort fanns det mycket begränsade möjligheter att göra en förnyad sökning efter intervjupersoner. Första intervjun genomfördes 9 februari 2024, och den sjunde och sista genomfördes 5 april 2024.

I förfrågan om deltagande som gick ut per mejl stod bland annat följande:

Jag som är föreståndare på Tolk- och översättarinstitutet genomför just nu en studie om den svenska tolkbranschens syn på AI-relaterade frågor, och undrar om du skulle kunna tänka dig att medverka i en intervju. Det skulle i så fall handla om ett samtal på minst 20 och max 45 minuter där du och jag ses, antingen på Zoom eller live.

I fokus för mitt intresse står vilket AI-stöd för tolkning och tolktjänster som används i dag, och vad som efterfrågas för framtiden. Det kan handla om allt från bokningsappar till maskintolkning, eller olika saker däremellan. Jag talar med företrädare för språkföretag, offentliga tolkförmedlingar, tolkar med flera. Tanken är att studien ska resultera i bl.a. ett konferensföredrag och en artikel i en vetenskaplig tidskrift. Personliga data såsom namn på medverkande intervjupersoner kommer inte att redovisas.

De semistrukturerade intervjuerna har utgått från följande frågor:

1. Vilken är din roll?
2. Vilka typer av AI-stöd finns i dag?
3. Vad använder du och ditt företag?
4. Vad behöver ni?
5. Vad efterfrågar era uppdragstagare och kunder?
6. Vad tror du om framtiden?

Metod för analys. Anteckningarna från intervjuerna har analyserats tematiskt (Braun & Clarke, 2022). Detta har gjorts med kodning, fördelning av koderna på kluster och identifiering av teman. Med *kodning* menas här markering i respektive Worddokument av meningar eller påståenden med stor relevans för forskningsfrågorna, och med koder avses de nämnda meningarna eller påståendena. Med kluster av koder avses grupper utifrån vad koderna handlar om. Med teman avses sådana gemensamma uppfattningar hos de intervjuade som kan utläsas ur koderna. Totalt 134 koder har fördelats på fem kluster. Genom bearbetning av dessa har fem huvudsakliga teman identifierats, vilka redovisas i analysavsnittet. Citaten i analysavsnittet är hämtade från anteckningarna.

Analys och resultat

Här redovisas den gjorda analysen. Den är uppställd efter de fem identifierade huvudtemana och avslutas med en sammanfattning av resultatet.

Tema 1: Tolkarna bestämmer själva vad de vill använda

Eftersom tolkar i offentlig sektor i talade språk i huvudsak arbetar som frilans på konsultbasis, är kontakten mellan tolkar och språkföretag eller tolkningsförmedlingar inte särskilt nära. Många tolkar är anslutna till inte bara en enda förmedling, utan till flera. Därmed ligger det heller inte i ett språkföretags intresse att köpa in och tillhandahålla utrustning till tolkarna som sedan kanske används även i uppdrag för ett konkurrerande företag. ”Vi som företag ger inget AI-stöd till tolkarna”, säger en intervjuperson (3). En annan instämmer men säger att tolkarna ofta tipsar varandra: ”Var och en bestämmer själv hjälpmedel /.../ frågor om till exempel bästa lexikonet, bästa headset, de tipsar varandra. Men bestämmer själva” (5). Dessutom sker en stor del av tolkuppdragen numera på distans i stället för på plats. Detta är en stor förändring av tolkarnas arbetsmiljö som startade under pandemin 2020–2022 och som har blivit bestående. ”Vi har 70% distanstolkning, före pandemin var det 40%”, är en uppskattning som görs (7). Varken tolkförmedlare eller för den delen tolkbeställare träffar tolken fysiskt under uppdragen och har inte så noga koll på vem som använder vilka verktyg.

Det står klart att digitala tolkningsverktyg, om än inte nödvändigtvis AI-baserade, numera är en central del av tolkarnas vardag. Tolkar i offentlig sektor använder sig ofta av elektroniska ordlistor i mobil eller surfplatta. ”Förr [var det] anteckningsblock och ordböcker,

nu [är det] laptop och kablar och program”, som en av intervjupersonerna uttrycker det (1). Det är de frilansande tolkarna själva som både avgör vilka verktyg de behöver och sedan införskaffar dem på egen bekostnad. Bland de AI-baserade verktyg för stöd vid tolkning (CAI-verktyg) som finns på marknaden idag märks verktyg för förberedelser inför tolkning, verktyg som underlättar en pågående tolkning och verktyg som stödjer tolken efter genomfört tolkuppdrag. Det finns CAI-verktyg som transkriberar pågående samtal i realtid, vilket kan underlätta tolkarnas arbete då man inte behöver anteckna lika mycket: ”Speech to text, transkribering av samtal som sker direkt, man behöver inte anteckna” (2). Det finns också sådana som översätter det som sägs till det andra språket i skrift, som ett slags undertextning:

Föredrag på engelska, transcript på valfritt språk. två öronsnäckor, för mindre möten. /.../ Ser ut som ett bokomslag. Ställer på bordet så här. Sålt till amerikanska kustbevakningen och tullen. Ena språket på ena sidan, andra på andra sidan (1).

Andra AI-baserade verktyg skapar ordlistor för specifika tolkuppdrag som ett stöd för tolkarnas förberedelser, och ytterligare andra kan användas efter genomförda tolkuppdrag för utvärdering av den just utförda tolkningen.

Tema 2: Tolkförmedlarna tillhandahåller digitala verktyg för administration

Ett digitalt verktyg som är relaterat till tolkning är de appar för administrering av tolkuppdrag som tolkförmedlingarna använder i sina kontakter med beställare och tolkar. Dessa är ännu inte AI-baserade, även om det på sina håll finns långtgående planer på att skaffa en AI-baserad servicedesk som man ska kunna ringa till och få svar på sitt eget språk. I gruppen intervjuade uppfattas dagens appar för tolkbeställningar och fördelning av tolkuppdrag generellt fungera väl (se dock Srebrowska m.fl. i denna volym för en analys av beställningsapparnas inverkan på tolkarnas möjligheter att påverka sina arbetsförhållanden). Någon påpekar att vissa tolkförmedlingar har varit sena med att skaffa beställningsappar, men dessa verkar nu vara standard i branschen. ”Bra med beställningsappar och portaler för att hantera tolkuppdragen”, säger en intervjuperson (7).

En nyhet vid tidpunkten för intervjuerna var ett kommande försök vid en tolkförmedling med AI-baserad maskintolkning som ett alternativ för tolkbeställarna att välja. Denna lösning är i första hand att se som ett komplement till de ordinarie tolktjänsterna, åtminstone till en början. Se vidare avsnitten om efterfrågan och framtiden för att ta del av intervjupersonernas synpunkter kring denna typ av lösningar.

Tema 3: Branschen behöver anpassa sig till den snabba utvecklingen

Det som driver på behovet av att skaffa AI-baserade verktyg för tolkning hos tolkförmedlingar och språkföretag är i första hand en önskan att hänga med i den mycket snabba utvecklingen på området. Man föreställer sig att man annars skulle tappa kunder och uppfattas som irrelevant. ”Språkföretagen måste gå i takt med AI-utvecklingen, annars försvinner kunderna”, uttrycker en intervjuperson (7). Samtidigt ser man också ett behov av att skynda långsamt och att inte låta sig styras helt och hållet av alla nyheter som kommer. ”Det råder en boom, bäst att inte förhastiga sig”, säger en annan av de intervjuade (2).

Om man nu ska fundera över att använda AI-baserade verktyg med maskintolkning är det samtidigt stora krav som behöver ställas på dessa lösningar. En av de viktigaste utmaningarna gäller datasäkerhet. Man ser en stor risk att tolkförmedlare och tolkbeställare tappar kontrollen över data om man använder AI-tolkar – sekretessbelagda data kan försvinna i molnet och spridas okontrollerat, föreställer sig flera av de intervjuade. Detta gör också att myndigheter som använder sig av tolktjänster i sin dagliga verksamhet för närvarande förhåller sig tämligen avvaktande till maskintolkning. Ett viktigt krav på

maskintolkningsprogram blir därför att data från de tolkade samtalen raderas direkt efter genomförd tolkning eller åtminstone hålls i ett slutet system som språkföretaget eller tolkförmedlingen själva har kontroll över. Ett annat krav gäller att en AI-tolk måste behärska de fackområden som samtalen gäller, och dessutom vara tränad att klara en stor mängd språkkombinationer. Det troliga är att AI-tolkning åtminstone för närvarande och under den närmaste framtiden behöver begränsas till enklare och mer rutinmässiga samtal, och detta kanske inte på alla språkkombinationer som idag förekommer. Det tillkommer också behov av nya språk hela tiden, vilket är en utmaning idag och blir en utmaning även för maskintolkningsprogram: ”AI måste vara extremt upplärt /.../ I sådana [små] språk vill man gärna ha en AI-tolk, men det är omöjligt att lära en AI-tolk dessa språk!” (7).

I och med att möjligheterna att använda AI-baserade lösningar ökar, och man allmänt förstår sig att maskintolkningsapparna med tiden blir allt bättre, lyfter flera av intervjupersonerna fram behovet av nya riktlinjer och en bättre samordning av tolkbranschen. ”En tillsynsmyndighet för tolkverksamhet och för rådgivning inom detta skulle behövas”, anser en av de intervjuade (5). Man nämner också behovet av ökade kunskaper generellt och anser att tolkbranschen och tolkutbildningarna bör ha en närmare dialog än idag. Det skulle bland annat vara till fördel för det existerande upphandlingssystemet om myndigheter och upphandlare hade bättre kunskaper om vad det faktiskt är man upphandlar, framhåller en av de intervjuade.

Tema 4: Tolkarna är nöjda med dagens digitala verktyg och efterfrågar inget särskilt AI-stöd

Uppfattningen bland de intervjuade – där alltså endast en är tolk – är att tolkarna inte efterfrågar några AI-baserade verktyg utöver den digitala utrustning som de själva håller sig med idag. En av de intervjuade reflekterar samtidigt över att tolkarnas möjligheter att önska sig eller ställa krav på att få mer sofistikerade verktyg är ganska begränsad: ”Tolkarna har inte inkommit med önskemål om tekniskt stöd, men vi vill heller inte ge för stort utrymme åt önskemål” (7). En annan intervjuad instämmer i att det nog inte finns så mycket krav på mer utrustning från tolkarnas sida: ”Tror inte tolkarna efterfrågar något AI-stöd /.../ Man anpassar sig som tolk bara efter utvecklingen istället för att efterfråga t.ex. AI-stöd” (6). Detta verkar man anse hänga samman med ett slags teknologisk mättnad hos tolkarna efter den stora digitalisering av tolkbranschen som skett på bara några år och som tog särskild fart under pandemiåren 2020–2022. Det är mycket skärmtolkning och trepartssamtal på telefon redan som det är idag, så något AI-stöd utöver det finns det inget behov av, tror en av de intervjuade.

Tema 5: Tolkverkets framtid väcker oro

Flera av de intervjuade tror att tolkverket riskerar att försvinna helt i framtiden eftersom AI-lösningar förmodligen ganska snart har tagit över allt som (mänskliga) tolkar gör idag. Utvecklingen går fort och man kan tänka sig att AI-lösningar kommer att ses som både billigare och enklare än dagens tolkningstjänster. I många fall kan tolkningen också bli bättre än den är nu, nämligen inom områden dit kvalificerade tolkar inte söker sig idag för att arbetsvillkoren är för dåliga: ”AI-lösningar [blir] bättre än befintliga tolkar inom t.ex. socialtjänsten, där lönerna är för låga /.../ Tolkning är inget framtidsyrke”, föreställer sig en (1). Andra instämmer i farhågorna och konstaterar att motsvarande risk gäller för tolkförmedlingar. Om man som tolkförmedling idag arbetar med att förmedla kontakt mellan beställare och tolkar, upphör nog behovet av tolkförmedling om det i en framtid inte längre finns några tolkar och alla flerspråkiga samtal sker via tolkningsappar istället. ”Som tolkförmedling försvinner vi nog om alla har AI-lösningar” (2). Någon talar om

tolkbranschen som ett arbetsfält på utdöende: ”AI-tolken är framtiden, tar över på sikt i de mest frekventa språken. Vi är allmänt en utdöende bransch.” (7)

Andra intervjupersoner instämmer i att det för all del finns en risk att mänskliga tolkar inte får några jobb i framtiden, men framhåller samtidigt att detta skulle innebära en klar försämring för alla parter som behöver kommunicera med varandra eftersom maskintolkning klarar långtifrån allt som dagens tolkar kan. Maskintolkning har svårt att hantera vissa personers sätt att tala, konstaterar en av de intervjuade, även om skulden för detta tillkortakommande framför allt läggs på personerna och inte på maskintolkningen: ”AI förstår inte när folk pratar i halva meningar, men det förstår mänskliga tolkar utmärkt /.../ Folk har brister och kan inte prata i hela meningar, och då blir det för hackigt med AI-tolkning” (6). Man tror också att AI lätt missar mer subtila språkliga och icke-språkliga uttrycksmedel och därmed får svårt att hantera språkliga nyanser, kulturskillnader och komplexa samtal. Några lyfter fram ett antal områden och situationer där mänskliga tolkar även framöver kommer att göra ett betydligt bättre jobb än maskintolkningsprogrammen, såsom inom psykiatri, vid tolkning för barn och vid asylintervjuer. Distanstolkning fungerar dessutom inte överallt: ”Tror inte att tekniken kan ta bort alla tolkar. Människorna behövs inom psykiatri, platstolk efterfrågas för vissa slags samtal. Barn – det behövs platstolk” (5). Det kan också ligga i myndigheternas intresse att inte överlåta tolkningen till en app: ”För mig låter AI-stöd främmande. Inget sådant efterfrågas vad jag vet /.../ halvkvädna visor – det fattar AI nog inte! Polis, migrationsverk – tror människan fortsatt behövs. Viktigt med detaljer, nyanser!” (6).

Det kommer att råda stor brist på tolkar inom en snar framtid, anser en av de intervjuade. Redan nu är bristen påtaglig och dessutom förestår stora pensionsavgångar. Man hanterar idag omkring tvåhundra olika språkkombinationer medan det finns auktoriserade tolkar bara inom fyrtio av dessa. ”Yrket behöver värnas” (3). Samma intervjuperson föreställer sig att en kombination av maskintolkning och mänsklig tolkning skulle kunna vara en lösning på den kommande bristen och samtidigt värna tolkyrket: ”Kanske AI för enklare och mindre känsliga samtal. AI kan tolka där så är möjligt, så kan mänskliga tolkar tolka där det är nödvändigt” resonerar denne (3).

Resultat

Både tolkning och administration av tolkning sker idag till mycket stora delar i en digital miljö. Tolkförmedlingar och språkföretag tillhandahåller dels digitala appar för hantering av tolkbeställningar och tolkuppdrag, dels i något fall en AI-baserad maskintolkningslösning. Det är samtidigt tolkarna som får stå för de hjälpmedel som de anser sig behöva för själva tolkningen, t.ex. digitala ordlistor. Språkföretag och tolkförmedlare tillhandahåller alltså inte några tolkningsverktyg till sina anslutna tolkar. Däremot finns det åtskilliga AI-baserade tolkningsverktyg på marknaden som tolkarna har möjlighet att införskaffa.

Den allmänna uppfattningen bland de intervjuade är att utvecklingen på AI-området går mycket snabbt och att man inom branschen är helt tvungen att på olika sätt anpassa sig till den. Det står samtidigt klart att man i första hand förknippar AI-baserade lösningar med maskintolkning, snarare än med verktyg för att underlätta (mänskliga) tolkars arbete – det sistnämnda tror man heller inte efterfrågas i någon större utsträckning. Behovet av anpassning kan också innebära t.ex. ett förnyat regelverk, anser man.

Tankarna på framtiden för tolkbranschen väcker oro hos flera intervjupersoner av framför allt två skäl. Det ena skälet är att man är rädd att tolkarna i offentlig sektor på sikt ska helt ersättas av AI-baserad maskintolkning, varvid även behovet av tolkförmedlingstjänsterna försvinner, föreställer man sig. Det andra skälet är att flera av de intervjuade, om än inte alla, tror att maskintolkning åtminstone i vissa situationer kommer att fungera sämre än mänsklig tolkning. Andra ser mer optimistiskt på att maskintolkningen förväntas breda ut sig och tror

att det blir bättre än hur tolkningen fungerar idag. Några tänker sig en medelväg där människa och maskin får komplettera varandra.

Diskussion och slutsatser

Den svenska tolkbranschen är alltså stor och engagerar tusentals personer årligen. Att intervjua sju av dessa, även om de flesta företräder aktörer med stort inflytande på tolkmarknaden, kan på intet sätt sägas ge någon fullständig eller heltäckande bild av läget. Det är därför enbart fråga om att påbörja en undersökning för att åtminstone kunna få vissa indikationer på vilka frågor som kan vara relevanta att ställa framöver.

Samtidigt som de intervjuade i den här undersökningen är övertygade om att utvecklingen på AI-området går mycket fort när det gäller verktyg för tolkning, och att flera av dem konstaterar att det finns gott om AI-baserade verktyg att tillgå på marknaden, är det ingen som pekar på något sådant tolkningsverktyg som i praktiken är spritt och i bruk bland tolkar i talade språk i offentlig sektor i Sverige. Detta torde ha att göra med tolkarnas ställning som frilansande eller egenföretagare, vilken dels gör att verktyg kan vara i bruk hos enskilda tolkar utan att detta är allmänt känt, dels motverkar språkföretagens eventuella benägenhet att förse sina anslutna tolkar med AI-verktyg i större skala. Eftersom tolkning i offentlig sektor redan nu till mycket stora delar sker i en digital miljö, torde det inte vara ett alltför stort steg att börja implementera även AI-baserade hjälpmedel, vare sig detta sker på tolkarnas eget initiativ eller på språkföretagens.

De flesta intervjupersonerna i studien ser kommande AI-lösningar framför allt som ett sätt att ersätta dagens tolkar med tolkningsappar för maskintolkning. Detta väcker såväl farhågor som förhoppningar, men är framför allt förknippat med betydande utmaningar. Att informationssäkerhet nämns som en viktig fråga vid en eventuell implementering av bredare, AI-baserade lösningar torde bland annat hänga ihop med att sekretess generellt är en vital fråga gällande t.ex. patientsäkerhet, och att tolkars tystnadsplikt redan idag är en väsentlig del av den etablerade yrkesetiken för tolkning i offentlig sektor. En lösning på informationssäkerhetsfrågan gällande AI-tolkning kan, som framgår av intervjumaterialet, vara att tolkförmedlaren tar fram ett system där alla data stannar hos tolkförmedlingen och inte hamnar på någon server som varken tolkförmedling eller myndighet har kontroll över.

En intressant iakttagelse är noteringen i en av intervjuerna att en AI-tolk inte förstår ”när folk pratar i halva meningar” (6). I intervjun ses detta i första hand som en brist hos talarna och inte hos maskintolkningen, men fenomenet torde höra samman med att processen i ett maskintolkningsprogram alltid inkluderar såväl talspråk (eller teckenspråk) som skriftspråk. I maskintolkning mellan talade språk sker tolkningen visserligen från muntligt tal till muntligt tal, men översättningen i maskintolkningsprogrammet görs i praktiken alltid via skriftspråk (Fantinuoli, 2023, se avsnittet Bakgrund). Och eftersom talspråk och skriftspråk skiljer sig åt till sin uppbyggnad och grammatik (Lindström, 2008; Dahnberg, 2015 s. 34–37), i de fall ett skriftspråk alls finns att tillgå, innebär detta ett problem för kommunikationen som behöver hanteras.

Ytterligare en fråga som är värd att beakta i sammanhanget gäller tolkutbildarnas roll i den utveckling som pågår, så som nämns i anslutning till temat *Branschen behöver anpassa sig till den snabba utvecklingen*. Eftersom det kan konstateras att det finns en hel del CAI-verktyg att tillgå, som kan förmodas hjälpa tolkarna i deras arbete och därmed antagligen även förbättra den tolkmedierade kommunikationen i offentlig sektor om de bara kommer till användning, kan det finnas skäl för tolkutbildningarna såväl på högskola som inom folkbildningen att se över på vilket sätt CAI-verktyg skulle kunna inkluderas i olika tolkutbildningar och fortbildningskurser. Detta skulle mycket väl kunna innefatta även användning av maskintolkning, något som till dags dato inte förefaller ha prövats i några utbildningssammanhang.

Sammantaget ger analysen följande svar på forskningsfrågorna, med reservation för materialets begränsningar som nämnts ovan:

1. Det finns flera AI-baserade tolkningshjälpmedel att tillgå på marknaden idag, men eftersom varje enskild tolk inom offentlig sektor själv införskaffar sina verktyg går det inte inom ramen för denna studie att konstatera hur utbredda de AI-baserade hjälpmedlen är. Maskintolkning förekommer i liten skala.
2. Det som efterfrågas är i första hand maskintolkning som ersättning för mänskliga tolkar där så är möjligt, även om meningarna är delade om i vilken utsträckning detta är realiserbart, och dessutom AI-lösningar för administration och liknande.
3. Meningarna går isär om tolkarnas och AI-lösningarnas framtid. Några tror att tolkyrket nära nog försvinner på sikt, medan andra är skeptiska till AI-lösningarnas möjligheter.

Det finns all anledning att fortsätta forska om AI-verktyg kopplat till tolkning, och för tolkutbildare att inkludera AI-baserade verktyg och deras användning i de olika tolkutbildningarna.

Litteraturlista

- de Boe, E. (2025). Helthcare settings. I E. Davitti, T. Korybski & S. Braun (red.). *The Routledge Handbook of Interpreting, Technology and AI* (s. 247–264). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003053248-19>
- Braun, Sabine, Al Sharou, K. & Temizöz, Ö. (2023). Technology Use in Language-Discordant Interpersonal Healthcare Communication. I L. Gavioli & C. Wadensjö (red.). *The Routledge Handbook of Community Interpreting* (s. 89–105). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429298202-8>
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative psychology*, 9(1), 3–26. <https://doi.org/10.1037/qup0000196>
- Dahnberg, M. (2015). *Tolkmedierade samtal som rollspel* (diss.). Acta Universitatis Upsaliensis.
- Devaux, J. (2025). Legal settings. I E. Davitti, T. Korybski & S. Braun (red.). *The Routledge Handbook of Interpreting, Technology and AI* (s. 265–281). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003053248-20>
- Fantinuoli, C. (2025). *Trends – Free Newsletter*. Trends for 2025.
<https://www.claudiofantinuoli.org/2025/01/01/8-trends-for-2025-in-technology-and-interpreting/> Besökt 2026-02-06.
- Fantinuoli, C. (2023). Towards AI-enhanced Computer-Assisted Interpreting. I G. Corpas Pastor & B. Defranq (red.). *Interpreting Technologies – Current and Future Trends*. John Benjamins (s. 46–71). <https://doi.org/10.1075/ivitra.37.03fan>
- Go, M., L. Han, Anacleto, M. T. (2023). Computer-Assisted Interpreting Tools: Status Quo and Future Trends. *Theory and Practice in Language Studies*, 13(1), 89–99.
<https://doi.org/10.17507/tpls.1301.11>
- Granhagen Jungner, J., Tiselius, E., Blomgren, K., Lützén, K. & Pergert, P. (2019). Language barriers and the use of professional interpreters: a national multisite cross-sectional survey in pediatric oncology care. *Acta Oncologia*, 58(7), 1015–1020.
<https://doi.org/10.1080/0284186X.2019.1594362>
- Gustafsson, K., Norström, E. & Åberg, L. (2022). The right to an interpreter – A guarantee of legal certainty and equal access to public services in Sweden? I C. Mellinger & E. Monzó-Nebot (red.). “Language Policies for Social Justice,” Special issue, *Just. Journal of Language Rights & Minorities*, *Revista de Drets Lingüistics i Minories* 1(1–2), 165–192.
<https://doi.org/10.7203/Just.1.24781>
- Lindström, J. (2008). *Tur och ordning: introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Norstedts Akademiska förlag.
- Prandi, B. (2025). Computer-Assisted Interpreter (CAI) Tools and CAI Tools Training. I E. Davitti, T. Korybski & S. Braun (red.). *The Routledge Handbook of Interpreting, Technology and AI*. Routledge (s. 123–144). <https://doi.org/10.4324/9781003053248-11>
- Tiselius, E. & Bani-Shoraka, H. (2025). På olika platser i professionaliseringsprocessen: en beskrivning av tre tolkprofessioner och deras väg mot professionalisering. *Nordisk tidsskrift for oversettelses- og tolkeforskning*, 1(1), 3–16.
<https://doi.org/10.5324/ntot.v1i1.6328>
- Tolkutredningen. (2018). *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk*. Statens offentliga utredningar 2018:83. Norstedts Juridik.
- Wang, X. & Wang, C. (2019). Can computer-assisted interpreting tools assist interpreting? *Transletters. International Journal of Translation and Interpreting*, 3, 109–139.
<https://doi.org/10.21071/tljti.vi3.11575>